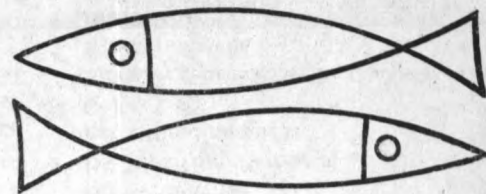

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

Op een bruiloft in Israël ging het, als overal ter wereld, vrolijk toe.

Er werd op zo'n feest, dat dagen duurde, heel wat gedronken.

Dikwijls veel te veel gedronken!

Johannes verhaalt ons dat Jezus op een bruiloft in Kana was. Hij behoorde bij de feestgangers.

Op deze bruiloft kwam een critiek moment: de wijn raakte op.

Dat betekende een voortijdig einde van de feestvreugde. Zonder wijn kon men blijkbaar geen bruiloft vieren. Voor het bruidspaar was dit lang niet prettig.

De mensen in Kana zouden daar nog jaren over spreken. In deze „nood” wendde Maria zich tot haar zoon Jezus. Voor haar besef kon het feest niet mislukken als haar Zoon er was.

Dit beroep op de Heiland komt ons wat vreemd voor. Is wat daar in Kana voorviel een nood, waarmee men tot Hem gaat?

Stel u voor, dat onder ons op een feestje de drank op raakt; dan haalt niemand het toch in zijn hoofd om tot God te bidden omdat de fles leeg is. Wij zouden zeggen: „laat de zaak maar zoals het is; er wordt in deze tijd al meer dan genoeg gedronken; laten we maar iets anders drinken, dan krijgen we ook geen ergerlijke dingen van half-dronken gasten te zien.

Tot onze verbazing lezen we

H. J. van der Kwast — Heerde

„En toen er gebrek aan wijn kwam.....

Dit heeft Jezus gedaan als begin van zijn tekenen.....”

(Johannes 2)

dan ook, dat de Heiland ingrijpt en zorgt voor een grote hoeveelheid kostelijke wijn. Hij doet dat niet „privé”, als zoon van Maria, maar als Heiland van de wereld op het uur door zijn hemelse Vader gesteld.

Het feest kan doorgaan en de gasten kunnen blijven drinken.

Wij hebben moeite met deze geschiedenis.

Jezus op de bruiloft, nu ja, goed als Hij maar niet te lang blijft!

Naar onze begrippen past Hij beter op een begrafenis of aan een ziekbed.

Daar is nood waar we Hem bij roepen.

Maar op een bruiloft...

Daarom zijn we verlegen met die boodschap over de bruiloft in Kana.

Terecht is er op gewezen dat de eerste hoofdstukken van het evangelie van Johannes trekken gemeen hebben met die van het boek Genesis.

Slaan we Genesis 2 op dan lezen we daar van de eerste „bruiloft”, waarop de man zijn vreugde uitzong over zijn bruid hem door God gegeven.

De Here onze God heeft ons leven tot een feest gemaakt. Tot de goede gaven die ons mensen na de zondeval gelaten zijn behoort het huwelijk. Het grote goed daarin aan mensen gegeven is teer.

Dat komen we in onze dagen wel aan de weet, nu zoveel huwelijken schipbreuk lijden met al de ellende daaraan verbonden.

De zonde van de mens drijft de blijdschap en vreugde uit. Op kerstfeest hebben we weer gedacht aan het woord van de engel tot de herders in Efrata's velden: Ziet ik verkondig u grote blijdschap die heel het volk zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren...”

Jezus Christus is gekomen in onze schuld en zonde vastgelopen wereld, waaruit alle

vreugd dreigt te verdwijnen om de wereld te verlossen en ons mensen weer blijdschap te geven.

We hebben een Heiland nodig, niet alleen in droeve dagen, maar niet minder op onze feesten.

Jezus Christus het Lam Gods heeft zijn bloed gegeven ook voor het huwelijk, voor de vreugde van bruidegom en bruid.

Daarom was Hij op de bruiloft in Kana en redde Hij daar het feest.

Er staat bij dit verhaal dat dit het begin was van zijn tekenen.

De wijn van Kana wijst naar de vreugde die Christus' komst op aarde brengt voor heel het mensenleven.

Het is de enige vreugde die blijft!

IN DIT NUMMER

- 1 Ds H. J. van der Kwast, „En toen er gebrek aan wijn kwam...”
- 2 Mr J. Meulink, Doem of daad
- 4 D. W. L. Milo, De vierde wijze
- 4 Ds G. van den Brink, Echtscheiding (2)
- 5 G. Doekes, Medezeggenschap in het Christelijk onderwijs
- 6 Boekbespreking
- 7 Persschouw

J. Meulink — Enschede

DOEM OF DAAD

Verzoening zonder voldoening

Dr. H. Wiersinga, syn. geref. studentenpredikant te Leiden, heeft voor enkele jaren nogal wat opzien gebaard door zijn ontkenning, dat Christus door zijn lijden en sterven in onze plaats aan de gerechtigheid van God heeft voldaan en een zoen-offer voor onze zonden gebracht heeft.

Volgens Wiersinga berust de leer van verzoening door voldoening op een Godsvoorstelling die in strijd is met de bijbelse openbaring over Gods liefde.

Het offer dat Christus bracht, is volgens Wiersinga niet iets dat gericht is op de voldoening aan het recht van God.

Het offer van Christus is gericht op de bekering van de mens. Het lijden en sterven van Jezus Christus brengt een schokeffect teweeg en dat heeft een vernieuwende werking.

Door het lijden van Christus worden wij tot andere mensen gemaakt doordat wij door zijn liefde overweldigd worden.

Wiersinga ontken dus, dat Christus met onze schuld beladen voor het gericht van God gestaan heeft en bij God in onze plaats geboet heeft. Hij wil niet weten van Jezus als het Lam van God, dat de zonde van de wereld draagt.

Met deze leer vindt een verschui-

ving plaats van het handelen van God naar het handelen van de mens.

Door deze humanisering, door deze vermenschlijking, heeft Wiersinga het hart van het Evangelie aangetaast.

Hoewel de synode geen maatregelen tegen hem nam, heeft zij zich in 1977 wel via een herderlijk schrijven van zijn opvattingen gedistancieerd.

Helaas zijn de opvattingen van Wiersinga nadien door meerdere gereformeerde theologen en ook door anderen aanvaard.

Afscheid van een burgerlijk zondebesef

In zijn nieuwe boek „Doem of daad”, met als ondertitel „een boek over de zonde”, gaat Wiersinga op de door hem ingeslagen weg voort.

Wie *a* heeft gezegd, moet ook *b* zeggen.

In dit boek heeft Wiersinga het met de zonde te kwaad. Hij laat zien, dat hij de diepte en de uitgebreidheid van het kwaad in de mens zeer onderschat.

Hij gaat consequent verder op het pad van de humanisering, dat is de Na de loochening van het verzo-

nend lijden en sterven van Jezus de ontkenning dat wij allen in Adam tot zondaars gesteld zijn. Zonde lijkt, zo schrijft hij, een soort natuurverschijnsel geworden te zijn.

Iets dat men maar over zich heen moet laten komen, omdat zonde en gebrokenheid nu eenmaal bij de schepping behoren. Al is het waar, dat de mensen zich soms fatalistisch opstellen tegenover de zonde (ik ben nu eenmaal zo), het is niet onkrachtig van het Evangelie.

Juist dit zo algemeen te stellen als Wiersinga doet.

Deze redeneertrant is overigens typerend voor Wiersinga. Hij ontdekt ergens een ontsporing en gaat in zijn verdere betoog dan doen of die ontsporing de algemeen aanvaarde opvatting is.

Op deze wijze werkt hij met caricaturen, die hij vervolgens fervent gaat bestrijden. In onze traditie, zo merkt Wiersinga terecht op, zijn zonden en seksuele begeerten vaak vereenzelvigd.

Van een aantrekkelijke vrouw zegt men, dat ze de zonde wel waard is. Een onwettig geboren kind noemt men een kind der zonde.

Prostituées worden wel aangeduid als: „zij die van de zonde leven”.

Dit zal wel samenhangen met de vroeger door sommige christenen gehuldigde opvatting, dat de zonde door seksueel verkeer naar een volgend geslacht werd overgebracht. Deze gedachte, die noch in de Bijbel noch in de belijdenis te vinden is, zal nu toch wel geen ahang meer hebben in gereformeerde kring.

Daar is, zo merkt Wiersinga op, een moralistisch zondebegrip gekomen, waarvoor veel mensen allergisch geworden zijn.

De term zonde past niet meer in hun belevingswereld.

Spreeken over de zonde komt op hen over als folklore: een dagje Staphorst of Giethoorn; een stripverhaal over duivels en heksen, ver van eigen bed.

En de erfzonde, zo stelt hij, wordt zo gemakkelijk een alibi (we kunnen het niet helpen dat we zondig zijn) en leidt zo gemakkelijk tot doemdenken (we kunnen er niets aan doen).

In de politiek wordt de zonde vaak gebruikt als excuus voor het niet toekomen aan hooggegrepen idealen. „Wij zijn nu eenmaal zondige mensen” zo luidt de verontschuldiging. Dat excuus wordt ook gebruikt om niet te snel te ontwapenen en om een radicale verandering van ons maatschappelijk bestel tegen te houden.

Met een beroep op de zonde sanctionneert men de bestaande orde (u bemerkt wel waar de politieke sympathieën van Wiersinga liggen).

Erfzonde

Het is niet onlogisch, dat de ontkenning van het verzoenend lijden en sterven van Christus gevolgd wordt door de loochening van de erfzonde.

Als de mateloze ellende in deze wereld een gevolg van de zonde is, dan is het kruis van Jezus Christus absoluut nodig.

Aan de andere kant maakt een relativisering van het zondebegrip (zonde is iets dat de mens zelf kan uitbannen) het kruis niet absoluut noodzakelijk.

De erfzonde, de toerekening van de schuld van Adam aan ons, wordt door hem fel bestreden.

De belijdenis, dat wij van nature geneigd zijn God en de naaste te haten, wijst hij radicaal af.

Speciaal Augustinus wordt hier als de grote boosdoener door hem aangewezen. Met de erfzondeleer van Augustinus, zo meent Wiersinga, valt het pessimisme als een diepe schaduw over het christelijk Europa en doortrekt de westerse theologie.

En zo is het ook bij Calvijn.

De voorstelling van een zondige verdorvenheid van de totale mens beheerst bij Calvijn het hele beeld, zo schrijft hij.

Het gevolg van deze leer is, dat er o.m. ziekelijke schuldgevoelens gekweekt worden.

Om te bewijzen hoe wreed en somber deze leer is, worden verscheidene ex-calvinistische schrijvers te hulp geroepen.

Zo citeert hij uit het boek van Maarten 't Hart „Een vlucht regenwulpen” een opmerking van ouderlingen aan een zieke moeder, die voortdurend zegt: voor mij is geen vergeving.

Die ouderlingen zeggen dan in het gebed, dat deze vrouw een zondares is, die voor eeuwig is buitengesloten.

Het is duidelijk dat Wiersinga hier via 't Hart weer met een caricatuur werkt.

Er zullen best eens domme ouder-

1983

Ik weet niet of dit jaar al een naam gekregen heeft, zoals in het verleden het jaar van de vrouw, het jaar van de gehandicapten etc. Als het wel een naam gekregen heeft is het aan mijn aandacht ontsnapt.

Wel heb ik de term Lutherjaar gelezen. Het is dit jaar 500 jaar geleden dat Maarten Luther geboren werd. En er is al een opmerkelijke productie aan boeken over Luther. Vooral in Duitsland. Maar „Lutherjaar” zal wel geen algemeen aanvaarde benaming worden. Het is dit jaar trouwens ook 100 jaar geleden dat Karl Marx stierf. Een andere duitser. In Oost-Duitsland zien we tegenwoordig trouwens kans om Maarten Luther en Marx in één adem te noemen. Mannen van de strijd voor de vrijheid, zo zegt men. Maar het is maar wat je onder vrijheid verstaat. De vrijheid van

pastorale notities

door
H. AMELINK

een christenmens of de dictatuur van een kleine partij-élite.

Als het dit jaar komt tot een dankbaar herdenken van Gods genade-geschenk in Maarten Luther hoeven we ons daaraan niet te onttrekken. Integendeel. Juist voor de gereformeerde wereld is het wel heilzaam meer aandacht aan Luther te besteden.

Maar laten we toch maar niet van een Lutherjaar spreken. Het is beter te blijven bij de oude christelijke gewoonte te spreken over het jaar des Heren. Als onze Here Jezus Christus naar de hemel vaart zegt

Hij: zie, Ik ben met U al de dagen, tot aan de voleinding der wereld.

Als de woorden „al de dagen” er niet bij stonden, was de inhoud van de belofte zakelijk dezelfde. Toch staat het erbij „al de dagen”. De Here Jezus weet wel hoe lang de dagen kunnen duren, hoe moeilijk doorwaakte nachten zijn. Dag aan dag wil Hij ons vergezellen. Al de dagen, die Hij ons geven wil.

Mozes heeft Israël en ons geleerd dat, als we een wijs hart willen krijgen, we onze dagen moeten tellen. Het staat er niet omgekeerd: als je een wijs hart hebt, ga je je dagen tellen. Maar door het tellen van de dagen ontvangen we een wijs hart. En dan tellen in het licht van wat er staat in Psalm 90. Wij zijn mensen. Tijdgebonden. De Here is van eeuwigheid tot eeuwigheid God. En moge de HERE Zich ontfemen over ons en over Zijn volk en deze wereld. Elke dag opnieuw.

KERKELIJK LEVEN

lingen geweest zijn, die zoiets gezegd hebben.

Het is echter niet eerlijk om te doen alsof dat nu het gevolg is van de leer der erfzonde. Een echt gereformeerde ouderling (dus niet de caricatuur van 't Hart) zou die zieke moeder geweest hebben op het wonder van Gods genade ook voor de grootste zondaar.

„Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw”.

De zonde als daad

Toch verwerpt Wiersinga de zonde niet, maar hij heeft er een andere visie op.

Hij wil het woord „zonde” handhaven, omdat dit een centrale plaats heeft in de joods-christelijke traditie.

Wél moet het vertaald worden.

In onze westerse cultuur heeft de zonde het karakter van lot of noodlot gekregen.

Zonde en schuld zijn een onontkoombaar onderdeel van het menselijk lot geworden.

Volgens Wiersinga is zonde echter een daad. Zondigen is een rationeel begrip. Je zondigt tegen mensen met wie je in een verhouding staat.

Zonde is een actieve daad van een mens die kiest of handelt.

Een zonde wordt nooit bepaald door iets wat daaraan voorafging. Zonde hoeft niet.

Je kunt de zonde „uitdoen” zoals je kleren uittrekt.

Wij zijn geen zondaars.

We kunnen de zonde aan en uittrekken. Zonde is een daad, geen lot.

Zonde is een breuk in de verhoudingen. De maatstaf voor wat wel of niet zonde is, wordt door de relatie bepaald.

Een verhouding is goed als alle betrokkenen tot hun recht komen. Wiersinga vindt dat het verzet tegen de zonde veel intensiever kan zijn. Dan moeten we elkaar echter niet voorhouden, dat we er toch maar weinig van terechtbrengen omdat we in zonde ontvangen en geboren zijn en tot weinig goeds in staat zijn.

We moeten niet meer zeggen:

„ik ben een zondaar”,

maar:

„ik doe zonde”.

De mens kan daarom blijven kiezen tussen goed en kwaad. Daarbij is Jezus onze voorganger. Hij ging ons voor in de nieuwe wereld als voorloper.

Het Oude Testament over onze algemene verdorvenheid

De vraag rijst natuurlijk wat Wiersinga nu doet met die vele uitspraken in de Bijbel, die wijzen op onze algemene verdorvenheid en ook over het verband tussen Adam en zijn nakomelingen.

In zekere zin heeft hij het daar niet moeilijk mee.

Prof. Runia merkte in het Centraal Weekblad terecht op, dat Wiersinga de Schrift selectief gebruikt. Wiersinga kiest eenvoudig de teksten uit, die hij meent te kunnen gebruiken voor zijn opvatting. Eigenlijk geeft hij dat zelf ook wel toe.

In de bonte traditie, die we in het Oude Testament tegenkomen, zo merkt hij op, herkent hij de lijnen waar hij zich graag bij aansluit. Hij maakt zelf een keus uit de teksten. Een typerend voorbeeld van Schriftmisbruik levert hij ten aanzien van de eerste hoofdstukken van Genesis. De Joodse ballingen, zo stelt Wiersinga, vroegen zich tijdens de ballingschap af hoe dit toch kon gebeuren. Hoe konden zij zo tegen-natuurlijk zondigen?

In die verlegenheid met hun zondig verleden zijn de verhalen van de zogenaamde oergeschiedenis, Genesis 1, 2 en 3 over de goede schepping en het ingesloten bederf geboren.

Hoe Wiersinga aan deze wetenschap komt, is niet duidelijk. Maar het is wel knap gevonden. Het is echter niet meer een buigen voor de Schrift als het betrouwbare Woord van God.

Het verhaal van Adam en Eva is volgens hem dan ook een mythe. Overigens een waardevol verhaal, omdat de bestaande wereld wordt doorlicht naar haar positieve en negatieve kant.

Genesis 3 geeft een dwarsdoorsnee van de zonde als onderwijsmodel.

Overigens is Wiersinga hier, zoals op meer plaatsen, nogal inconsequent. Genesis 3 is een onderwijsverhaal, dat ons leert hoe de zonde in de wereld gekomen is. Maar dan rijst de vraag: wát leert ons dan het verhaal in Genesis 3?

Wiersinga trekt uit dat onderwijs echter geen enkele lering en constateert eenvoudig dat de zonde altijd een vrije daad is.

Maar waarom zondigde de mens dan? Het verhaal van Wiersinga over dat onderwijsmodel is geen knap verhaal.

Nu zijn er in de Bijbel heel wat teksten, die spreken over het zondig zijn van alle mensen vanaf hun geboorte.

Job 14 : 4: „Komt ooit een reine uit een onreine - niet één”.

Ps. 14 : 3: „Allen zijn zij afgeweken, tezamen ontaard: er is niemand die goed doet, zelfs niet één”.

Pred. 7 : 20: „Want niemand op aarde is zo rechtvaardig dat hij goed doet, zonder te zondigen.”

Deze poëtische teksten, aldus Wiersinga, bezitten niet voldoende draagkracht om systematisch vast te stellen, dat zondigen overal moet.

Zo ben je gemakkelijk van een aantal teksten af. Teksten als psalm 51, waarin David schuldbelijdenis doet en uitsprekt, dat hij in ongerechtigheid is geboren, noemt hij helemaal niet.

Met selectief Schriftgebruik kom je een heel eind om je eigen mening te bevestigen.

Het Nieuwe Testament over de erfzonde

Ook in het Nieuwe Testament wordt voortdurend gesproken over de totale en algemene verdorvenheid van de mens. Paulus wijst daarbij ook nadrukkelijk op het verband tussen Adam en zijn nakomelingen. Het duidelijkst gebeurt dat in Rom. 5 : 12-21. Al gaat het hier voor alles om Christus, Adam is hier toch duidelijk het spiegelbeeld. Door één mens is de zonde de wereld binnengekomen en door de zonde de dood (Rom. 5 : 12).

Door de overtreding van die éne zijn velen gestorven (vs. 15). Door de overtreding van de ene is de dood als koning gaan heersen (vs. 17). Door één overtreding is het voor alle mensen tot veroordeling gekomen (vs. 18). Door de ongehoorzaamheid van één mens zijn velen tot zondaars gesteld geworden (vs. 19).

Hier wordt dus duidelijk geleerd dat de schuld en overtreding van Adam ons allen wordt toegerekend. De reactie van Wiersinga is, dat wij niet zo maar de rabbijnse rede-neerwijze van Paulus behoeven over te nemen.

Zo ben je gemakkelijk van Romeinen 5 af.

1 Cor. 15 : 22, waarin staat:

„want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden”, wordt helemaal niet besproken.

Wanneer Paulus in Rom. 7 spreekt over de kwade machten die wij ontketen als zonde, zegt Wiersinga dat hij die aanduiding zonde niet zou willen overnemen. Het komt op mij over alsof Wiersinga zegt: „Die opmerking van collega Paulus neem ik niet voor mijn rekening”.

Veel eerbied toont Wiersinga niet voor de Heilige Schrift.

De mens is zondig

Prof. Runia merkte op, dat in Wiersinga's boek een merkwaardig optimisme doorklinkt, wanneer hij zegt dat de mens niet zondig is, maar alleen maar zondige dingen doet. Men zou ook kunnen zeggen dat Wiersinga hiermee blijk geeft van een levensgevaarlijke naïviteit.

Zonde is een daad van de mens die opkomt uit de gerichtheid van zijn hart.

Uit het hart van de mens, dat vijandig is tegenover God en de naaste, komen slechts daden en gedachten op.

Dat is voor ons maar moeilijk te aanvaarden.

In de loop der eeuwen is deze waarheid dan ook vaak bestreden. Eén van de felste bestrijders was Pelagius, die in het begin van de 5e eeuw leefde.

Volgens Pelagius heeft de val van Adam niets aan de natuur van de mens veranderd.

Erfzonde is er niet.

Ieder mens wordt zonder zonde en deugd geboren.

De mens heeft de vrije wil om de zonde of de deugd te kiezen.

Erkend moet worden dat de zonde algemeen is.

Dat komt, aldus Pelagius, wegens de macht van de verleiding door het kwade voorbeeld of door de kracht der gewoonte.

De genade van God sterkt de mens om de deugd te betrachten.

Christus is mens geworden om door zijn leer en voorbeeld de mens aan te moedigen.

Deze leer van Pelagius heeft veel navolging gevonden.

Bij Remonstranten en in mindere mate bij het Heilsleger en sommige Baptisten en Evangelischen vindt men er nog sporen van.

Dr. Wiersinga is echter een duidelijk aanhanger van het Pelagianisme. Het zou goed geweest zijn als Wiersinga dat eerlijk erkend had.

Hij noemt Pelagius slechts eenmaal en gaat verder niet op zijn beschouwingen in.

Dit in tegenstelling met Dorothee Sölle, wiens navolger hij ook is.

Deze noemt hij herhaald met instemming.

Wel moet toegegeven worden dat de term „erfzonde” minder gelukkig is.

Bij erfzonde zou men kunnen denken aan een soort biologisch overerven.

Maar het gaat bij erfzonde niet om een erfenis.

Het gaat ook niet over een vréemde schuld, maar over onze éigen schuld. Het gaat over de continuïteit van de zonde in de voortgang der geslachten.

Daaraan dacht men, toen men de term erfzonde ging gebruiken.

Bedoeld wordt het overmachtige en totale van de zonde en de menselijke onmacht om daaruit te vluchten.

De Bijbel spreekt over het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.

Christus heeft niet geleden voor een optelsom van zonden, maar voor de zonde.

In het geval van Christus kunnen we inderdaad spreken van een vreemde schuld, omdat Hij de onze op zich nam.

Een verschrikkelijke erkenning, die totale verdorvenheid van heel de mensheid. Maar let dan ook op de andere zijde. Jezus Christus, die door zijn lijden en sterven voor al onze zonden, onze zondige aard en ook onze zondige daden, volledig heeft betaald.

Verzoening door voldoening.

D. W. L. Milo — Dalmally

DE VIERDE WIJZE

Er is een oude Keltische legende, die zegt dat er na de (veronderstelde drie) wijzen uit het Oosten nog een vierde is uitgetrokken. Hij heette Artaban en ging op reis om zijn drie vrienden te zoeken, die de ster van Bethlehem waren gevolgd. Als geschenk nam hij een saffier, een robijn en een parel mee.

Onderweg hield hij stil om een reiziger te helpen, die door rovers was overvallen. Na twee dagen voor hem gezorgd te hebben vond hij iemand, die bereid was zijn zorg over te nemen tot de reiziger hersteld zou zijn. Hij betaalde met een saffier.

Toen hij te Bethlehem in de stal kwam was deze leeg. Treurig ging hij verder — maar in het halfduister ontwaarde hij een moeder, die haar kind verborg. Ze vertelde hem van Herodes' soldaten, die alle kinderen doodden. Zonder zich te bedenken gaf hij haar de middelen om te vluchten, zoals de heilige familie gedaan had. Het kostte hem de robijn.

Na jaren zoeken hoorde Artaban, dat zijn koning te Jerusalem was. Toen hij in Jerusalem aangekomen was en zich door de drukke straten worstelde, hoorde hij een meisje klagen, dat als slavin verkocht werd. In een ogenblik had hij haar losgekocht: hij betaalde met een parel.

Toen hij zijn laatste geschenk kwijt was vond Artaban met een bedroefd hart zijn koning... op Golgotha. Maar hij kon zijn verdriet kwijt aan een oude vrouw, die dichtbij stond. Haar vertelde hij, hoe hij zijn geschenken had gebruikt, die voor het Kind van Bethlehem bedoeld waren.

„Hij was mijn zoon”, zei ze. „Zeg niet dat je niets hebt om Hem te geven, want hij zei...”

Tot zover de legende. U zou willen weten, wat Hij gezegd heeft? Ja, maar dat vertelt de legende niet. Hier houdt tenminste het geïllustreerde verhaal op, dat in het kerkelijk verenigingsgebouw aan de muur hangt, hier in Dalmally.

Artaban is een oude man, die gebruikt werd al eeuwen voor het kind van Bethlehem geboren werd. De eerste Artabanus was een broer van de Perzische koning Darius I. Toen diens opvolger, de jonge Xerxes, tegen Griekenland ging vechten (485 vC) werd Artabanus regent. En de tweede Artabanus was in 465 commandant van de Perzische lijfwacht. Hij was een hofintrigant, die het zwaard trok om door het zwaard te vallen.

De naam Artaban(us) was dus in Perzië al eeuwen bekend. Het is best mogelijk, dat er een „wijze” onder deze naam naar Bethlehem is getrokken. Maar dat is niet de hoofdzak. De inhoud van de legende is belangrijker dan de historiciteit.

Want wat is een legende? Een verhaal. Een verhaal, waarin een heilige voorkomt, waarin wonderen kunnen gebeuren, maar een verhaal dat duidelijk een historische oorsprong heeft. Het is geen geschiedschrijving — maar doet de geschiedenis geen geweld aan. Het is geen sprookje, waarin stomme dieren en voorwerpen spreken — maar het berust evenzeer op overlevering. Het is altijd een serieus verhaal en draagt iets bij tot de kennis van de heilige geschiedenis.

Het woord legende houdt ook verband met lezen. Het kan een leesbare toegift zijn op een munt of penning; een randschrift bijvoorbeeld. Het kan een toegevoegde spreuk zijn op een historische prent. Ook kan de legende een voorleesverhaal betekenen. In de tijd, waarin de gewone man nog niet kon lezen, speelden de vertellers, de barden, een grote rol: zij onderhielden het volk op winteravonden. Gaven het iets degelijks mee, om over na te denken. Bodden naast het nuttige ook het aangename: ballades over liefden, over vorsten, avonturen, kruisvaart en oorlog. Zoals de Keltische ceildh nog altijd mensen van heinde en verre trekt, in de donkere winteravonden.

Terug naar onze legende. Het eerste voordeel is, dat de willekeurige ¹⁾kring van drie wijzen doorbroken is. De Bijbel geeft immers dat aantal

niet aan. En — zoals de dichter-componist Peter Cornelius al zei — ieder moest maar eens „naar Bethlehem gaan”, om het Kindeke zijn hart aan te bieden.

Dan. Buiten het geordende drietal bestond dus ook een ongeordende vierde reiziger. Niet tot het officiële gezantschap behorend, maar op eigen kompas op zoek naar de Redder der wereld. Ook mensen buiten een staatskerk kunnen levende stenen van Christus' tempel zijn: zo dachten de afgescheidenen in Nederland erover, ook de dissenters in Schotland. En avonturieren voor eigen rekening is altijd boeiender dan deel te zijn van een reisgezelschap.

Dat deze wijze man drie geschenken op reis meenam, komt overeen met het aantal offergaven van de bekende wijzen: wierook, mirre en goud hadden die. Drie is een volmaakt getal, een getal van heilige volkomenheid. Edelstenen, de parel meegeteld, symboliseren adel, geschenken van hoog gehalte.

De saffier, die meestal blauw of kleurloos is, werd in het Oosten beschouwd als de steen van oprechtheid, trouw, kalmte, gemoedrust en jeugd. De robijn, die in enkele tinten rood voorkomt en uit hetzelfde mineraal korund is gevormd, „geeft” aanzien, gezag, macht, moed en levensvreugde. Beide behoren, na diamant, tot de hardste en kostbaarste edelstenen. De parel, die geen edelsteen maar een dierlijk product is, heeft aparte eigenschappen. De parel leeft en kan geschonden worden: als men bijvoorbeeld een pas gedragen parelsnoer op een koude marmeren toilettafel legt, kan een parel sterven. De parel is ook, meer nog dan edelstenen, gevoelig voor de stemming en de gezondheid van de drager.

Genoeg over deze geschenken. Zulk een nuchtere informatie zou u van het apropos afbrengen: dat de vierde wijze op zoek is gegaan naar het Kind van Bethlehem, aangekondigd door de sterren.

—○—

Nu, dat is de kern. De vierde wijze schijnt altijd de boot te hebben gemist. Hij was te laat om mee op reis te gaan. Hij heeft zijn vrienden niet gevon-

G. van den Brink — Rotterdam

Bekend is Maleachi 2 vers 13-16. Ik geef die weer in de vertaling Lettinga, zoals Douma die doorgeeft:

(13) Een tweede schanddaad bedrijft ge: onder gekerm en gezucht het altaar van de HERE met tranen overstelpen, omdat Hij zich niet meer vriendelijk wendt tot de offergave en die niet meer met welgevallen uit uw hand aanneemt.

(14) Vraagt ge waarom? Omdat de HERE getuige is geweest bij u en de vrouw van uw jeugd, tegenover wie gij ontrouw hebt gepleegd, terwijl zij toch uw gezellin en uw wettige vrouw (woordelijk: de vrouw van uw verbond) is.

(15) Eén en dezelfde God heeft haar gemaakt. Vlees en geest behoren Hem toe. En wat zoekt die ene anders dan kinderen van God (woordelijk: zaad Gods). Weest dus op uw hoede voor uw hartstocht en weest niet ontrouw aan de vrouw van uw jeugd.

(16) Want ik haat het verstoten, zegt de Here, de God van Israël, evenals (woordelijk: en) het bedekken van het (woordelijk: zijn) gewaad met geweldpleging, zegt de HERE Sebaot.

Uit dit stuk blijkt het grote belang van de officiële huwelijksplechtig-

Echtscheiding-2

Overspel

In de derde plaats iets over overspel.

Voor dat ellendige feit staan we als een man verliefd wordt op een collega van kantoor en daaraan toegeeft of als een vrouw gaat houden van de man van haar vriendin. De ellende is dat zulke verboden liefdes vaak ondergronds kankeren, en dat het onheil al onherroepelijk is en de ellende niet te overzien, als de ambtsdragers er nog eens aan te pas komen.

Ik lees Lev. 20 : 10:

De man, die overspel pleegt met de vrouw van de ander, overspel met de vrouw van zijn naaste (!!! uitroepetekens, de aanklacht wordt herhaald, zo erg is het!!!) zal zeker ter dood gebracht worden; zowel de overspeler als de overspelster. Deut. 22 : 22-27 is erg uitvoerig en herhaalt steeds het: zo zult ge het kwaad uit uw midden wegdoen.

den. Zijn geschenken raakte hij stuk voor stuk kwijt aan zaken, waar hij vanwege zijn geweten niet omheen kon. Jaren zocht hij tevergeefs naar de nieuwgeboren koning. En toen hij Hem eindelijk aantrof was hij alweer te laat: kon hij geen geschenken, zelfs geen hulp, geen troost bieden. Stond met lege handen.

Maar hij liep tegen moeder Maria aan! Aan haar vertelde hij zijn verdriet. En zij verstond hem. Iemand, die zelf veel verdriet heeft gehad, kan het verdriet van anderen zo maar begrijpen. Denk aan Naomi²⁾, die zich Mara (Bitterheid) noemde: ze begreep wat Ruth bezielde, toen die haar schoonmoeder volgde naar de vreemde.

Zo ook Maria, door wier hart een zwaard was gegaan. En het is een verrukkelijke vondst van de legendevertellers, dat ze Maria tekenden als de bedroefde vrouw, die de droefheid van anderen wist weg te nemen. Anderen met je verdriet lastig vallen kan iedereen. Maar anderen in hun verdriet troosten, ondanks eigen droefheid — dat is alleen door Goddelijke kracht mogelijk. Maria troostte hem.

Hoe? Door hem op de Schriften te wijzen. Die troosten altijd en in alle omstandigheden. Toen Johannes de Doper in de gevangenis³⁾ twijfelde aan de authenticiteit van het lam Gods, dat de zonden der wereld zou wegnemen, wees de Heiland hem op de Schriften: die gaven immers nauwkeurig het signalement van de Heiland? Toen de discipelen treurden over de misereabele afloop van hun heilsverwachting, onderwees de Heiland ook hen in de Schriften⁴⁾: moesten deze dingen niet zo gebeuren?

Zo deed Maria. Ze herinnerde zich het onderwijs van haar Zoon. Zeg niet, dat je niets hebt om Hem te geven. Want Hij zei:

„In zoverre⁵⁾ je dit aan een van mijn minste broeders hebt gedaan, heb je het aan Mij gedaan”.

En daar kunnen wijzen het mee doen.

¹⁾ Matt. 2 : 1 — ²⁾ Ruth 1 — ³⁾ Matt. 11 : 2-6 — ⁴⁾ Luc. 24 : 13-27 — ⁵⁾ Matt. 25 : 40.

heid. Man en vrouw besluiten niet op zekere dag hun boeltje bij elkaar te gooien, maar er is een officiële huwelijksluiting, als bij de trouwerij van Boaz en Ruth. Daarbij zijn getuigen tegenwoordig. De eerste getuige is de HERE zelf. Hij waakt over het gegeven woord en zal der waarheid getuigenis geven, als één van beiden het verbond luchthartig verbreekt. Ze zullen merken, dat Hij de HERE is.

Waarom is de HERE zo fel op deze trouw?

Omdat een huwelijk een kerk is in het klein. Omdat het kleine verbond een verwerkelijkking is van het grote verbond. God sloot dat grote verbond met ons en Hij is daarin vurig trouw. Daarom kan Hij het niet luchten of zien als zijn kleine vertegenwoordiger, een priester nog wel, de trouw lichtvaardig breekt op dat kleine plekje van de gemeente (zijn vrouw is zijn zuster) dat aan zijn zorgen is toevertrouwd. Ik haat het verstoten, zegt de Here. Wanneer de kerk slap wordt in het veroordelen van ontrouw, zaagt ze (wat zich zelf betreft) de tak door waarop ze zit.

Iets over het experiment

Twee jonge kinderen proberen de coitus. Zijn ze daarom verplicht te trouwen? Twee heel jonge mensen verwekken een kind. Moeten ze daarom trouwen? Twee zeer zwak begaafden plegen het. Twee jonge

mensen gooien hun boeltje bij elkaar en proberen wat. Zijn ze daarom getrouwd?

Douma zegt: waar geen huwelijk is, kan ook van een echtscheiding niet gesproken worden. Naar zijn overtuiging is in onze samenleving beslissend het moment waarop man en vrouw publiek voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verschijnen. Ik verwijs naar Gen. 2 : 25: God liet Adam en Eva elkaar niet vinden, maar voerde Adam zijn huisvrouw als met zijn hand toe. Van Selms merkt op: „volgens bijbels recht wordt een meisje iemands vrouw niet door de consummatie, maar door de traditio puellae; door de vrouw tot de man te brengen had God deze daad verricht”. Hok-

ken is geen trouwen. Een spelletje (hoezeer af te keuren) is geen huwelijk. Een experiment evenmin. De gedachte dat seksuele gemeenschap op zichzelf onontkoombaar tot een huwelijk moet lijden zou rampzalig kunnen zijn, aldus Douma. Maar hoe te handelen wanneer iemand zich in zo'n losvaste verhouding langdurig aan een ander gegeven heeft? Wordt het dan niet echtbreuk de verhouding af te breken en een andere aan te gaan, ook al is de volgende wettig? Wie langdurig samenleefde, moet zich afvragen, of die relatie kan worden omgezet in een officieel huwelijk. En dat in de vrede des Heren. Is dat onmogelijk, dan moet de relatie worden afgebroken en dan blijft de weg die ds Trobisch ging met Fatma. Zie zijn boek „Ik ben met jou getrouwd”. In de wachtkamer van het vliegveld legden ds Trobisch en zijn vrouw de naar vergeving hunkerende Fatma de handen op en zeiden: Fatma, je zonden zijn je vergeven. Ga heen, zondig niet meer!

Moeilijke vragen

Nog enkele opmerkingen, die we bij gebrek aan beter rangschikken onder 'moeilijke vragen', alsof de vorige niet moeilijk waren!

Mag een vrouw die verstoten wordt (Mt. 5 : 31, 32) inderdaad niet weer trouwen dan op straffe van het plegen van echtbreuk? Ze kan er immers zelf niets aan doen, misschien. Een tegenvraag: Zou er misschien bekering en verzoening mogelijk blijven, als ze bleef uitgaan van de onverbreekelijkheid van haar huwelijk en bleef wachten? Zodra de verstotende man zelf echtbreuk pleegt door een ander te nemen, is ze vrij.

Nog een vraag: mag iemand die zijn of haar partner lichtzinnig verlaat (1 Kor. 7 : 10, 11) later, als de zaak onherroepelijk ligt, inderdaad nooit meer trouwen? Tegenvraag: Wie ziet kans één gram af te doen van Gods gericht en oordeel over echtbreuk en van de woorden van Paulus in 1 Kor. 7 verschil? Als er een nieuw huwelijk komt, dan alleen door boete, berouw en genade heen.

Voorbeeld één: David had na zijn

echtbreuk en moord de dood verdiend. Maar hij mag blijven leven en hij mag Bathseba zelfs tot zich nemen. Dat geschiedt door boete, berouw en vergeving heen. Denk aan psalm 51 : 6: tegen u, tegen u alleen heb ik misdreven.

Voorbeeld twee: Jezus zegt tot de vrouw die op heterdaad van overspel betrappt wordt: Ik veroordeel u ook niet; ga heen en zondig niet weer (vs. 11).

Ook voor haar was er een voortzetting, door boete en berouw heen.

Ik zou een broeder of zuster, die onherstelbare ontrouw had gepleegd plaatsen voor het onontwijkbare neen van de HERE. Als er na boete en berouw zich een nieuw huwelijk aandiende, zou ik dat aanvaarden, hetgeen iets anders is dan bevestigen en bevorderen.

Duidelijker ligt alles bij hen, die na echtbreuk pas tot geloof kwamen. Bij zulken ervaart men steeds dat ze plotseling hun verleden als zondig gaan zien en vergeving vragen aan voormalige partners, tegenover wie ze zich nu schuldig weten.

Douma noemt veel situaties waarin gewikt en gewogen moet worden. Hoe te handelen wanneer één van beide partners ongeneeslijk ziek wordt? En hoe als één van beiden bij de huwelijksluiting de waarheid niet sprak (impotentie)? Nog een vraag: hoe is de verhouding tussen het gebod om te huwen en niet te branden (1 Kor. 7 : 9) en het verbod om nogmaals te huwen?

Het is duidelijk dat de kerk van Christus de onverbreekelijkheid van het huwelijk moet handhaven (tegenover de huidige wetgeving van 1971). Tegelijk zal de kerk barmhartig moeten zijn, zoals onze Heer Jezus Christus barmhartig was, Johannes 8.

Wat boete en bekering betreft: het zou te betreuren zijn als de tijdelijke onthouding van het heilig avondmaal als daad van publieke boete en erkenning van schuld uit onze kerkelijke praxis verdween.

Hiermee meen ik voldoende directieven te hebben aangedragen om een discussie mogelijk te maken.

Het opschrift boven onze overleggingen blijve: Weest heilig, want Ik ben Heilig, Lev. 19. Of ook de oproep van Paulus aan de „heiligen en beminden”: gij geheel anders, Ef. 4.

G. Doekes — Apeldoorn

Medezeggenschap in het Christelijk onderwijs

In „Opbouw” van 10 december j.l. gaf drs. W. G. Rietkerk uiting aan zijn bezorgdheid over de gevaren, die het Christelijk Onderwijs bedreigen vanuit de Wet Medezeggen-

schap Onderwijs. Zijn bezorgdheid is terecht. De gevaren zijn groot, en er is alle reden om op onze hoede te zijn. Maar bij de remedie, die hij aanbeveelt, zet ik vraagtekens. Niet

alleen als ouder, maar ook als leraar en als lid van een Voorlopige Medezeggenschapsraad ben ik bij deze zaak betrokken. Ik vrees, dat de strekking van Rietkerks artikel

- hoe voorkomen wij een „overval”? - de toets van de wet niet kan doorstaan. Tenminste niet op deze manier.

Instemming of respect

Onder het kopje „Kunnen is niet moeten” schrijft drs Rietkerk: „Iedere school moet haar *eigen* medezeggenschapsreglement maken”. Akkoord, maar alle reglementen moeten wel *ter goedkeuring* aan het Departement van Onderwijs voorgelegd worden, op straffe van subsidie-verlies (art. 20 lid 1).

Verder schrijft hij: „Iedere school kan dus zelf vaststellen of... leden van de medezeggenschapsraad grondslag en doelstelling moeten respecteren of er mee instemmen”. Dat is maar gedeeltelijk juist. Van leden van de Voorlopige Medezeggenschapsraad mag (niet: moet!) hoogstens respecteren gevraagd worden (art. 24 lid 4). En deze Voorlopige Medezeggenschapsraad bespreekt en beoordeelt het reglement voor de definitieve Raad! Tegen de aanwezigheid in de VMR van die „alleraardigste Joodse mevrouw” valt dus geen enkel bezwaar te maken. Behalve natuurlijk, als de verkiezingen voor de VMR niet, of niet volgens de regels, hebben plaatsgevonden. Een ondeugende vraag: Op wie heeft drs Rietkerk een half jaar geleden gestemd? Heeft hij wel gestemd?

Ook echter voor de (definitieve) Medezeggenschapsraad mag niet van iedereen instemmen met grondslag en doelstelling gevraagd worden. Niet van leerlingen (of hun ouders), die op een school zijn toegelaten, omdat er geen ander voor hen geschikte school in de buurt is. Maar ook niet van leerlingen (of hun ouders), die *zonder bezwaar zijn toegelaten!* Dat valt allemaal te lezen in art. 4 lid 11 van de wet. De commentaren op de wet (verschenen bij Samson) en uitspraken van o.a. minister Deetman laten er geen twijfel aan bestaan, dat ouders wier kinderen normaal zijn toegelaten tot de school, niet via een „instemmingartikel” uit de Medezeggenschapsraad geweerd mogen worden. Tussen toelating tot de school en verkiesbaarheid mag dus geen discrepantie bestaan. 'Gastvrij' zijn (Rietkerk; het Openbaar Onderwijs spreekt overigens van 'leerlingenroof') gaat *of identiteit of geld (subsidie) kosten!*

Bedrijf of gemeenschap

Hoe heeft het zover kunnen komen? Ik vrees, dat het Christelijk Onderwijs in een kuil terecht gekomen is, die het zelf heeft helpen graven. In de jaren zestig kwamen er, mede door de Mammoetwet, ook Mammoetscholen. Daardoor groeide de afstand tussen bevoegd gezag en personeel. Als zo'n bevoegd gezag verscheidene scholen bestuurde en bovendien nog de vorm van een

stichting had, werd reëel overleg tussen werkgever en werknemers vaak een probleem. Daarom verzocht het Nederlands Genootschap van Leraren (NGL) omstreeks 1975 de toenmalige minister van Sociale Zaken, drs Boersma, om de Wet op de Ondernemingsraden ook van toepassing te verklaren op grote scholen. Op deze wijze zou een behoorlijk overleg met het personeel van de school/scholen gewaarborgd zijn. De minister was daartoe bereid.

Tegen dit voorstel rees verzet van de schoolbesturen. Zij vonden, dat een ondernemingsraad niet bij het onderwijs past. De school, althans de Christelijke school, is volgens hen een gemeenschap, waarin leraren, ouders en leerlingen eendrachtig samenwerken tot elkaars heil. Daarom stelden zij voor een „Schoolgemeenschapsraad”, waarin alle geledingen van de school zouden „participeren”, wettelijk aan de scholen voor te schrijven. In zo'n Raad, mag ik er wel aan toevoegen, zou ook de invloed van het personeel op het beleid van het bestuur veel kleiner zijn. Men vergelijkte slechts het Modelreglement van het NGL met dat van de PCO.

De besturen vonden voor hun bezwaren gehoor bij het Departement van Onderwijs. Op verzoek van Minister Van Kemenade trok Minister Boersma zijn toezegging in, mits er op korte termijn een speciale wet voor het onderwijs zou komen. Het feit, dat de socialist, ras-democratiserender en voorstander van de Openbare School Van Kemenade zo gemakkelijk op hun voorstellen inging, had de voorstellers achterdochtig moeten maken. Zij waren echter zeer tevreden.

Onderwijs en Welzijn

In het parlement speelde intussen de kwestie, die ik gemakshalve maar de „Democratisering van de Welzijnsstichtingen” noem. Veel instituten op dit gebied - ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen e.d. - gaan uit van Christelijke stichtingen, maar hebben veel niet-Christelijk personeel in dienst. Ook hun 'cliënten' komen vaak niet uitsluitend uit de eigen groepering. Het gevolg hiervan is, dat een klein aantal mensen (bestuur) zijn normen oplegt aan een groot aantal van hen afhankelijken (personeel en 'cliënten'), en wel op „staatskosten” (subsidie). Dit was PvdA en VVD een doorn in het oog. Zij wilden via een medezeggenschapsregeling aan allen, die bij enige welzijnsinstelling betrokken zijn, invloed verschaffen op het beleid van die instelling. Op straffe van subsidieverlies.

De vraag was nu: zijn scholen ook welzijnsinstellingen? Of zijn het opleidingsinstituten, gericht op de eigen groep? De schoolbesturen verschaften het antwoord. Met hun nadruk op gemeenschap, openheid, welbevinden tegenover prestatie, opvang, participatie van de ouders enz. verklaarden zij de scholen tot

welzijnsinstellingen. Dit sloot goed aan bij de in veel Christelijke kringen levende gedachte, dat de school evangelisatie-middel moet zijn. Kortom, een leerling zit niet uitsluitend op school om te leren, maar om, begeleid door de 'onderwijsgenenden', mens te worden.

Ik ga nu niet verder op deze stellingen in, maar het kan duidelijk zijn, dat de keuze voor welzijn grote invloed had op de formulering van de wet. Er zijn scholen, waarvan 80 % van de leerlingen afkomstig is uit niet-kerkelijke kring. Door „de” ouders als betrokkenen naar voren te schuiven, zulks in combinatie met de belijdenis van de 'gastvrijheid', maakten de schoolbesturen deze wet mogelijk. En dus een Medezeggenschapsraad die uit niet-Christelijke ouders bestaat.

Het bovenstaande is niet als een requisitoir bedoeld, maar om duidelijk te maken, dat het nu niet aangaat om met trucjes een wet te ontduiken, waarvoor we zelf medeverantwoordelijk zijn. Door mooi-klinkende, maar vage zedings- en opvoedingsidealen de school binnen te halen, door niet-Christelijke paedagogen als voorbeeld te nemen (Maslow!), door de school te maken tot manusje-van-alles voor wat we zelf niet meer (willen) doen, hebben we dit mogelijk gemaakt. Nu moeten we de consequenties aanvaarden.

Het alternatief is: terugkeer naar de vroegere taakstelling van de school, een verlengstuk van het Christelijk gezin voor die taken, die dat gezin zelf niet aankan. Maar dan rijzen er twee vragen. Bestaat dat gezin nog wel? En: zo'n terugkeer kost leerlingen, banen, scholen. Wie durft daarvoor de verantwoording op zich nemen?

Een redelijk alternatief

Wie meent, dat ik wil betogen, dat wij het hoofd maar in de schoot moeten leggen omdat het kwaad niet meer te keren is, vergist zich. De medezeggenschapsraad zal worden bevolkt met *actieve* en *meelevende* ouders. Zij zullen zich candidaat stellen en aan de stemming deelnemen. Als dit ouders zijn, wie het Christelijk karakter van de school, die gedragen wordt door geïnteresseerde en meelevende Christen-ouders, hoeft zich m.i. geen zorgen te maken.

Dit lijkt mij een betere weg dan beperking van de toelating of van het instemmingsrecht. Ook een bestuur wisselt van samenstelling! Een reglement kon wel eens langer meegaan dan de orthodoxie van een bepaald bestuur. En dan kan instemmingsrecht voor ouders enorm belangrijk zijn!

Geen slagbomen opwerpen dus om vervolgens weer achter uw TV weg te kruipen. Maar actief u bemoeien met het wel en wee van uw school. Die is toch de school van de ouders? Laat uw eigendomsrecht dan gelden! De gang van zaken bij

de verkiezingen voor de Voorlopige Medezeggenschapsraad stemt niet vrolijk. We zijn laat wakker geworden. Maar het hoeft niet te laat te zijn.

En zo niet, dan hebben we het recht op eigen scholen verspeeld. Dan hebben we ook het recht niet anderen tegen te houden om hun stempel op hun school te zetten.

Boekbespreking

Ds. R. J. van Pagée -

„Op weg naar de nieuwe aarde”
Pastorale overwegingen bij de
christelijke toekomstverwachting.

Uitg. J. H. Kok, Kampen -
103 blz. - f 13,50

Ds. R. J. van Pagée, em. predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken, o.m. bekend door de diensten met belangstellenden in Amsterdam, behandelt in dit boek de christelijke toekomstverwachting. Het gaat hierbij niet over onderwerpen als duizendjarig rijk, het getal 666 of de positie van Israël in de eindtijd, maar over de toekomst die elk gelovige zal meemaken.

In dit boek laat ds. v. Pagée zien, dat hij niet alleen maar een boeiend spreker is, maar dat hij ook de kunst verstaat op levendige, nuchtere maar ook pastorale wijze de lezers te informeren en mee te laten denken. Op allerlei vragen, die samenhangen met onze toekomstverwachting, gaat hij op duidelijke wijze in.

Zo bespreekt hij in het 1e hoofdstuk de verschillende soorten angsten, die bij het naderen van het einde kunnen opdoemen. Hij doet dat op een manier, die tegelijk toch opbeurend is. Wel vraag ik me af of zijn opsomming volledig is. Zou hier ook niet aan toegevoegd moeten worden de angst voor aftakeling, voor ontluistering? Wanneer ik op huisbezoek ben bij bejaarden, bemerk ik vaak naast dankbaarheid dat men nog zo goed is, de vrees dat men aftakelt zo, dat men totaal op de hulp van anderen is aangewezen en ook geestelijk niet meer bij de tijd is.

In dit hoofdstuk wordt ook op tal van vragen ingegaan.

Mag men de pijn wel uitbannen? Van Pagée: God heeft niet per se kanker nodig om ons iets te leren.

Mag men verdovende middelen gebruiken? Van Pagée: de medische wetenschap heeft niet alleen ziekten te bestrijden, maar ook pijn te lenigen. Niet de verdovende middelen doden het lichaam, maar de ziekte.

Bij de bespreking van de angst voor het oordeel wijst hij erop, dat het een van de grote successen is van Satan, dat het geloof in hem als ouderwets en onwetenschappelijk wordt afgedaan. Het schandelijke, vervloekte wat Satan doet, wordt soms toegeschreven aan de Eeuwige, liefdevolle heilige Vader, onder het opschrift „De leiding Gods”. Een topsucces van de hel. Ik vermoed, dat de schrijver hier o.m. op het oog had het verhaal van Maarten 't Hart: „Een vlucht regenwulpen” over de moeder, die aan keelkanker leed.

Van de penningmeester

Op het door ons in november gedane verzoek de abonnementsprijs voor '83 zo spoedig mogelijk te gireren is door een verrassend aantal abonnees spontaan gereageerd; per eind 1982 was plm. f 85.000.— hiervoor ontvangen, en dat komt ons in een tijd dat de rente sterk terugloopt zeer van pas.

Daarom op deze plaats onze harte-lijke dank voor de door U verleende medewerking.

Namens de Ger. Persvereniging
Opbouw.

P. Blok, penningmeester

Aan het eind van dit hoofdstuk pleit Van Pagée ervoor het werkwoord ster-ven af te schaffen en over te gaan op het bijbelse woord „ontslapen” (1 Cor. 15:18).

In hoofdstuk 2 gaat de schrijver breed in op de vraag waar de ontslapenen heengaan. Waar zijn ze nu? Het lichaam verdwijnt, maar de ziel leeft voort. Sterk benadrukt hij de continuïteit, de verhouding van God met de gelovige, als de er eenmaal is, wordt nooit meer afgebroken, nooit meer onderbroken.

De gedachte van een zielelaap verwerpt hij. Paulus spreekt over een verhouding tot Christus die wij bewust beleven. Verwezen wordt naar Rom. 8.

Ik had graag gezien, dat hij hier wat dieper op was ingegaan, juist ook in verband wat ds. Telder en ds. Vonk daarover geschreven hebben.

Al geloven wij, dat niets ons kan scheiden van de liefde van Christus, dan betekent dat nog niet, dat wij die verhouding bewust beleven. Wat stelt het voor, dat een ziel iets bewust beleeft? Is het bewuste niet iets dat bij het lichaam behoort?

In het hoofdstuk, dat gaat over de wederkomst van Christus, schrijft hij, dat het oordeel direct plaats vindt na het ontslapen. Zaligheid en oordeel vallen direct samen. Hij wijst dus de populaire opvatting af, dat op de oordeelsdag de hele wereldbevolking van alle zijden bijeengebracht zal worden en dat allen dan staan voor de rechtbank waar Christus troont.

Maar wat betekent dan ons belijden: vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden? Dat betekent, aldus Van Pagée, dat op die dag blijken zal, openbaar zal worden, hoe dat oordeel is uitgevallen toen men stierf.

Van Pagée gaat verder in op vragen als: waarom duurt het zolang totdat Christus wederkomt? En ook de actuele vraag waarom God niet ingreep toen de nazi's met hun duivelse concentratiekampen begonnen.

„Op weg naar de nieuwe aarde” is een boek, dat blij maakt. Ds. van Pagée laat steeds weer doorklinken, dat de christelijke toekomstverwachting niet een kolossale ramp omvat, maar een bruiloft, een paradijs. Hij laat zien, dat levensernst gepaard mag gaan met levensblijheid.

Belangrijk, vooral voor ouderen, maar in deze tijd ook voor jongeren is zijn aanmaning, dat wij aan het werk moeten

blijven. Werk echter niet in de miserele zin van „bezig zijn in het productieproces”. Ook als iemand in zijn tuin-je schoffelt en geniet van een bloem, is hij aan zijn werk. In onze maatschap-pij noemt men dat dan vrije tijdsbeste-ding of hobby.

Deze opmerking sprak mij, die sinds kort behoort tot de categorie van de „A.O.Wers” erg aan. Toen ik 65 werd, hoorde ik vaak de goed bedoelde, maar mij irriterende opmerking: gelukkig dat u hobby's hebt. Mijn kribberig antwoord was dan: ik heb geen hobby's, maar ik heb gelukkig werk genoeg. En het aardige is, dat ik er nu niet meer voor betaald wordt.

In vroeger eeuwen was het eigenlijk maar minderwaardig als je door arbeid je brood moest verdienen. Het schijnt nu voor velen zo te zijn, dat het werken zonder betaling geen arbeid meer is.

Ds. van Pagée geeft overigens ook nog adviezen aan hen, die door het ouder worden uitgeschakeld zijn en geen rol meer spelen.

Tussendoor maakt de schrijver een interessante afdwaling, die eigenlijk hier niet thuis hoort. Hij heeft het over de tijd tussen „nu” en „ontslapen”. In die tijd, zo lezen we in Hand. 2, zullen uw zonen en uw dochters profeteren.

Dat staat er, maar, aldus de schrijver, wat de dochters betreft heeft de kerk het eeuwenlang verboden. En er zijn nog afdelingen van de „Kerk van alle eeuwen en van alle plaatsen”, die het verbieden.

Van Pagée is daar onverwachts scherp over en ik kan mij dat indenken. Laten de dochters des volks het niet wagen te profeteren, want ze worden er rap uitgegoid.

Hij wijst er in dit verband op, dat men daar tegen in gaat met een beroep op uitspraken van Paulus, waar hij worstelt met het ordeprobleem in de eerste christelijke gemeenten, de zogenaamde ordepericopen. De lang onderdrukten, vrouwen en slaven, wisten niet direct raad met hun vrijheid en werden te vrij-postig. Om de orde te houden in de gemeente legt Paulus daarom beperkin-gen aan bij de woorden van de Pinksterdag. Het moet allemaal niet zo snel gaan. Onbegrijpelijk, aldus van Pagée, dat men zich tot in de 19e eeuw be-roepen heeft o.a. op de ordepericopen uit de 1e eeuw om de slavernij in stand te houden en tot in de 20e eeuw men zich daarop blijft beroepen om de rijke vervulling van Petrus' profetie „Uw dochters zullen profeteren” te blokkeren.

Ik denk wel eens, zo schrijft hij, voor straf profeteren de zonen hier ook niet meer (de goede uitzonderingen daargelaten) maar hangen de geestelijke branie uit.

Het boek eindigt met een droom. Van Pagée droomt over het leven op de nieuwe aarde. Hij ziet in zijn droom b.v. mensen, die elkaar vroeger op aarde verwierpen, elkaar handen grepen. Wat vroeger zo belangrijk leek, is nu vol-strekt leeg en onbelangrijk. Omdat we allemaal vrijgesproken zijn, spreekt ook niemand meer over schuld. Hij zag zijn moeder spreken met Augustinus en Sizoo en van Niftrik. Een enkel frag-ment uit die droom komt misschien wat vreemd over. Het is echter een ontroe-rende droom, die tracht ons iets te doen begrijpen van het leven op de nieuwe aarde, waar we met blijdschap naar uit mogen zien.

Ik gaf hier boven enkele momentopna-men uit dit mooie boek, dat ik met belangstelling en vreugde gelezen heb. Ik hoop, dat dit boek van ds. van Pagée een bestseller wordt.

J. Meulink, Enschede

Persschouw

Centraal bekeken

In bovengenoemde bekende rubriek van het „Centraal Weekblad” kwamen wij het volgende pittige proza van de hand van Prof. Dr. G. P. Hartvelt uit Kampen tegen, dat we hierbij doorgeven:

Om de een of andere reden zijn wij niet gewend omzichtig en zachtzinnig met elkaar om te gaan. Het is mij — en ik denk velen met mij — al zovaak opgevallen dat mensen bijzonder opgewonden raken wanneer het gaat om sex, politiek en religie. Kijk bijvoorbeeld maar eens naar Sonja-op-vrijdagavond. Bij dat soort onderwerpen komt nogal wat los bij de mensen; ze gaan schreeuwen, en ondanks zorgvuldige planning van de uitzending, komen ze er op heel andere wijze uit dan ze erin gegaan zijn.

Je kunt ook bijna geen krant opslaan of je komt de uitdrukking tegen: dit of dat vakverbond is woedend op die en die werkgever of minister. Constateren dat er een diepgaand meningsverschil is, is blijkbaar te weinig — neen, het moeten emoties zijn, woede, waardoor dan blijkbaar onderhandelingen en discussies ge-dragen worden. En dan denk ik: zouden die onderhandelaars/politici nou nooit eens tegen elkaar zeggen: goeie vakantie gehad?

Of: vorige keer vertelde je iets over je zoon — hoe gaat 't nou met hem? 'U' zeggen ze toch alleen maar voor de camera's? Anders zouden ze toch elke dag een hartinfarct moeten krijgen?

Soms denk ik, dat 't in de kerk niet anders is. Artikelen en ingezonden stukken worden vaak gedragen door een eindeloze woede, door grote woorden, laatste woorden, en som-migen doen het voorkomen alsof door een bepaald besluit van de Synode de Here God omver gevallen is, ofschoon zij over een ander onder-werp de Synode weer kunnen loven. Neen, wij gaan bepaald niet zacht-zinnig met elkaar om. Wij hebben 't nooit gedaan, geloof ik. Ik hoef maar enige jaartallen te noemen: Afschei-ding (1834), Doleantie (1866), Bavinck naar de V.U. (1902), Geelkerken (1926), Vrijmaking (1943/4). Al die gebeurtenissen zijn gepaard gegaan met opwinding, woede, en wij hebben elkaar met hemel en hel de maat gemeten.

Altijd al hebben wij de problemen hoog gespeeld tot op God. Zó zijn onze manieren.

Zouden wij 't dan nooit afleren tegen

elkaar de profeet uit te hangen, en het doen voorkomen dat wij altijd beter weten wat er eigenlijk in een ander omgaat, beter dan die man of die vrouw zelf?

Ootmoed is als het oog: dat ziet zichzelf niet, maar het ziet wel alle dingen, en iedereen ziet het.

Nu kunnen wij natuurlijk de staf gaan breken over 't feit, dat de Kam-per Hoogleraar zomaar een te laken t.v.-programma als voorbeeld in zijn betoog inlast, maar we moeten niet met oogkleppen voor lopen. De schrijver heeft gelijk! Het is in de politiek vaak alsof je je ongeremd ten opzichte van elkaar emotioneel kunt afreageren. En als je de kerk horizontaal bekijkt kom je tot de vlotte konklusie, dat het wel een janboel lijkt. Hoeveel mensen lopen geen trauma op via een kerkbreuk? En maakt de kerk zich dan niet on-geloofwaardig als ze eerst dure woorden in het kader van de tucht-oefening spreekt en als het erop aan-komt en men wordt in het trekken van konsekwenties voor het blok ge-zet eigen vonnissen ontieligelijk af-zwakt? Je vraagt je af: Waarom ruim je die barrikades dan niet eer-lijk op? Dan komt er weer opening naar een ontmoeting toe en kun je elkaar weer in de ogen kijken zon-der wrevel en schokeffekten. Wie weet, kun je dan nog wat samen doen in een land en een wereld waarin de ontkerstening schrikba-rend veld wint.

Ik denk soms, dat we niet zo heel veel tijd meer over hebben!

O. Mooiweer, Enschede

—☆—

Ds L. H. Kwast schreef in de „Frie-se Kerkbode” t.g.v. de herdenking van de Hervorming een inspirerend artikel onder de titel: „De reforma-tie als nee tegen de angst.”

Wij lichten daar het volgende uit:

Als licht in de duisternis

Het is jammer dat mensen van nu aan de geschiedenis zo bitter weinig kennis hebben. Daarvoor is vooral het even moderne als gebrekkige Nederlandse onderwijssysteem verantwoordelijk.

Als mensen van nu van de geschie-denien enigszins op de hoogte waren, zouden ze de anderhalve eeuw vóór Luther kennen als een tijd van duisternis. De veertiende eeuw was een eeuw van rampzaligheid, van bittere dood, heilloze twist en mensenverachting.

Het werd er in de vijftiende eeuw niet beter op. Kerkelijke verwarring: in 1410 bijvoorbeeld betwisten drie pausen elkaars gezag en wettigheid. In het Oosten drongen de Turken op. In Frankrijk woedde tientallen jaren de oorlog met de Engelsen. In Bohemen, Moravië, in Duitse vorsten-dommen en bisdommen was de oorlog al even inheems. De boeren zagen

hun akkers vertrapt, hun hoeven verbrand, hun vrouwen geschoffend, hun kinderen gedood. En de kerk van de vijftiende eeuw wist niet beter te doen dan aanbliksems in het rond te slingeren, een stad of een streek de sacramenten te onthouden en mensen met de hellestraf te bedreigen. Tegen het einde van de eeuw was „het pauselijk hof een bordeel geworden, gif en sluipmoord waren de gebruikelijke politieke middelen”. Is het dan zo vreemd dat de nieuwe prediking van Maarten Luther mensen deed ophoren? Zijn tijdgenoot, de grote schilder Albrecht Dürer beschreef hem in 1520 als een „christelijke man die mij uit grote angsten geholpen heeft”. Angsten, dat waren de sargeesten die in Luthers tijd de mensen

kwelden en pijnigden. De schilderijen van Dürer, Jeroen Bosch en Pieter Breughel bewijzen het. Om de hoek van de hel. Luther heeft de troost van de Schriften van Christus ontdekt. Hij was een kenner van de bijbel bij uitstek. Dagelijks studeerde hij een uur lang in het Woord van God. Toen is hij gaan schrijven. Toen is hij ook gaan preken. Daarbij stond de bijbel in het middelpunt: „Wat voor het vee de wei is. voor de mens de woning, voor de vogel het nest, voor de vis de stroom. voor de gems de rots. dat is voor de gelovige de Heilige Schrift”. Van Luthers tijdgenoten lezen we dat zij door Luthers prediking werden opgebeurd. Tegenover angst en dood en hel verkondigde Luther Christus' offer, de opstanding, de inwoning van God door de Geest en de toekomst van het heil. Die prediking heeft ontelbare mensen aangesproken en de ban van de collectieve angst gebroken.

Het gezegde luidt, dat vrees een slechte raadgeefster is. Hoe moet het dan met de angst als intensivering van de vrees? Er zijn jongeren in de wereld, die zich neerleggen bij de stellige gedachte, dat er voor hen geen toekomst is. Ook jonge-mensen onder ons, die iedere zondag in de kerk zitten, worden soms door een dergelijke gedachte aangevretten. Wat moeten wij daartegen doen? Voortgaan met de trouwe prediking van het evangelie, betrokken op de tijd waarin wij NU leven!! De nood niet met goedkope praatjes als vrome dooddoeners bagatelliseren, maar er serieus op ingaan! De Bijbel openen en samen zó constateren, dat de HERE rijke beloften biedt aan hen, die zich door zijn hand laten leiden. Dan hebben wij heel wat aan de ander te vertellen. Daarin staat dan niet onze partikuliere geloofsbeleving centraal, maar gaat het om de werken van GOD! Die ga ik niet eigenmachtig en eigenhandig selekteren. Want het onderwerp van mijn Verhaal wordt door AL de werken van de HERE bepaald (zie het slot van Psalm 73). Daar komt vervolgens nog bij, dat het boek der historie mij juist in DIT opzicht voldoende illustratiemateriaal biedt!

O. Mooiweer, Enschede

H. R. Schaafsma e.a., Gereformeerd vormingswerk: waar draait het om? 71 pag., f 6,—; Kok, Kampen.

B. J. Zijl, Abortus Provocatus - in vraag en antwoord. 179 blz., f 19,50; Stark, Texel, Oosterend.

En toch niet verteed - uit de geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken sinds 1892 - door **ds M. Drayer**, prof. dr W. van 't Spijker en **ds J. H. Velema**. 179 blz., f 37,50; Kok, Kampen.

Rectificatie. In het artikel 'Achaz en de evangelicals' stonden enkele fouten, waarvan de volgende een goed begrip hinderen. In de passage met als titel 'Ongelovig gebruik' staat (3e regel) dat Achaz de façade van ongelooft overleed. Bedoeld is uiteraard de façade van geloof. Hetzelfde gebeurde in de tweede kolom van die pagina, 6e regel van boven, waar bedoeld is: „uiterlijke kanten van het geloof”. Het slot van deze passage dient te luiden: „dat wij ons diep schamen tegenover God voor het feit dat wij ons achter het woord 'belofte' verschuilen om ons ongelooft te verbergen”. W. Smouter

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE (4)

is verschenen

JEUGD en SEKSUALITEIT

— P. C. van Wijk, D. van der Molen e.a. 100 pag. f 7,50

In het najaar van 1977 organiseerde het G.L.J.C. 4 bijbelstudieweekends over Jeugd en Seksualiteit.

De brochure bevat o.a. de volgende hoofdstukken:

- Liefde, welke betekenis heeft dat voor jou.
- Seksuele opvoeding — Omgaan met elkaar.
- Zelfbevrediging — Wat zegt de Bijbel over homofilie — Seksuele moeilijkheden... Wat dan?
- Enquête over seksualiteit.

Bestellen bij: C. J. van Dijke,
Lage Naarderweg 38
1211 AC Hilversum
tel. 035 - 16057
postgiro: 3910300

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— p. jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

De redactie ontving

Bijbelleesgids 1983 - 126 blz., f 11,75; uitgave BKV-KBS-NBG.

Freek van der Veen, Met de dood voor ogen - dichtbundel. 56 blz., f 5,50 In eigen beheer uitgegeven; F. K. v. d. Veen, Kievit 25, Mijdrecht, bankrek. 8402.62.337 (postgiro van de bank: 392816).

Phil Bosmans, Vergeet de mooie dagen niet. Luisterboek. f 25,—; Kok (Intermedium), Kampen.

Uitnodiging

de vijverberg

protestants-christelijke akademie op gereformeerde grondslag, bestaande uit

- sociale akademie
maatschappelijk werk (dag- en part-time opleiding)
sociaal cultureel werk (dag- en part-time opleiding)
inrichtingswerk (dagopleiding)
- hogere beroepsopleiding tot verpleegkundige (dagopleiding)

houdt D.V. zaterdag 15 januari
a.s. van 10.00 tot 15.00 uur
OPEN HUIS voor
belangstellenden.

Niet alleen a.s. studenten, maar ieder die nader kennis wil maken met een protestants-christelijke opleiding tot welzijnswerker en/of verpleegkundige is van harte welkom!

Ons adres is
PADBERGLAAN 1-3 te EDE
en het telefoonnummer (08380) 1.91.68.

de vijverberg

Als U een camping zoekt, waar U als christen Uwzelf kunt zijn, kom dan met Uw gezin of groep naar

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”.

Reserveringen vanaf 3 jan. 1983.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429 - 2942.

Vriendelijk verzoek om uw ADVERTENTIES SCHRIFTELIJK OP TE GEVEN !!!

Uiterlijk dinsdagmorgen, 10 uur, dient de tekst in ons bezit te zijn. Foto's en tekenwerk voor het maken van cliché's dienen 1 week voor de plaatsingsdatum ter drukkerij te zijn.